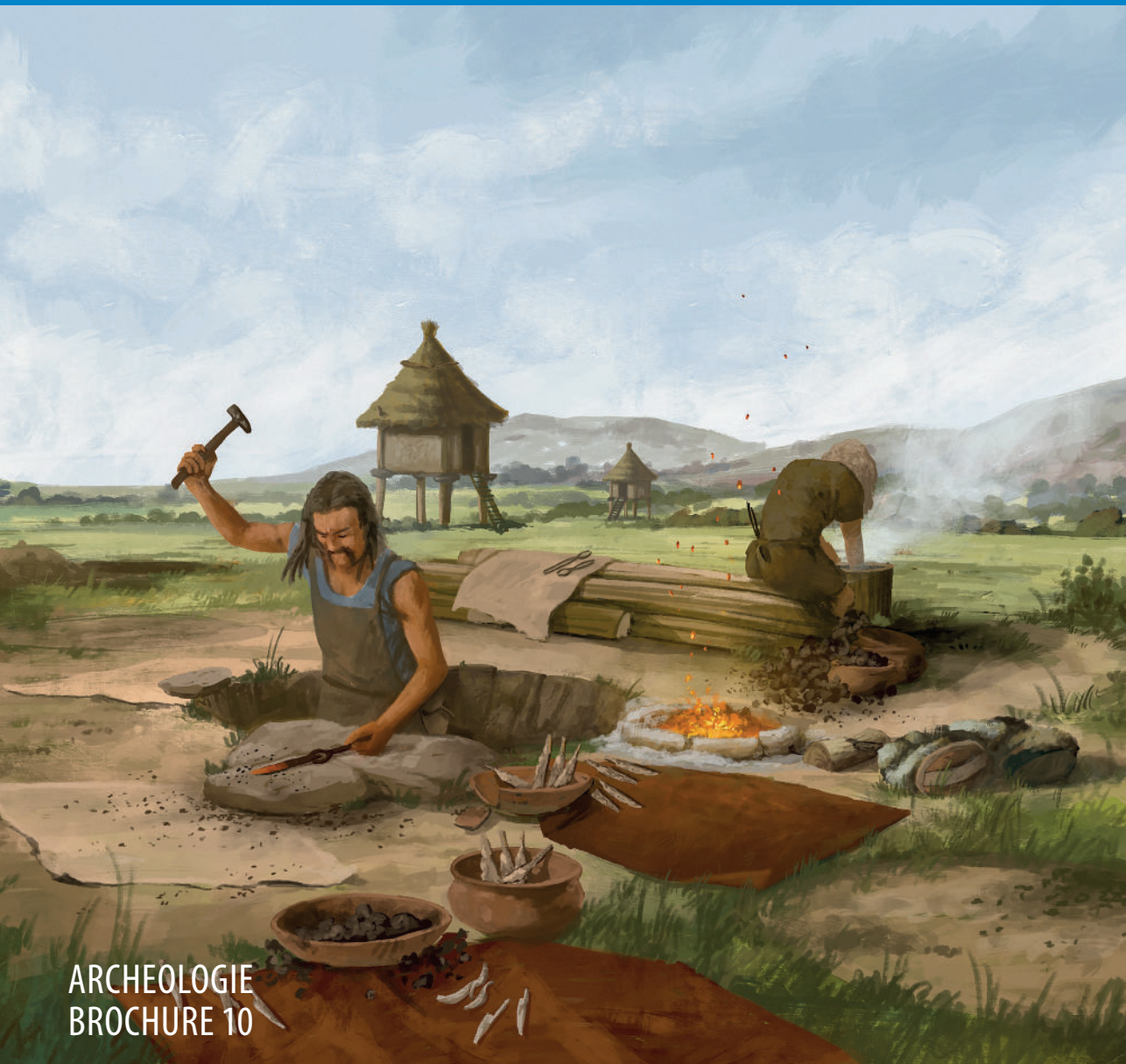

RONSE PONT WEST

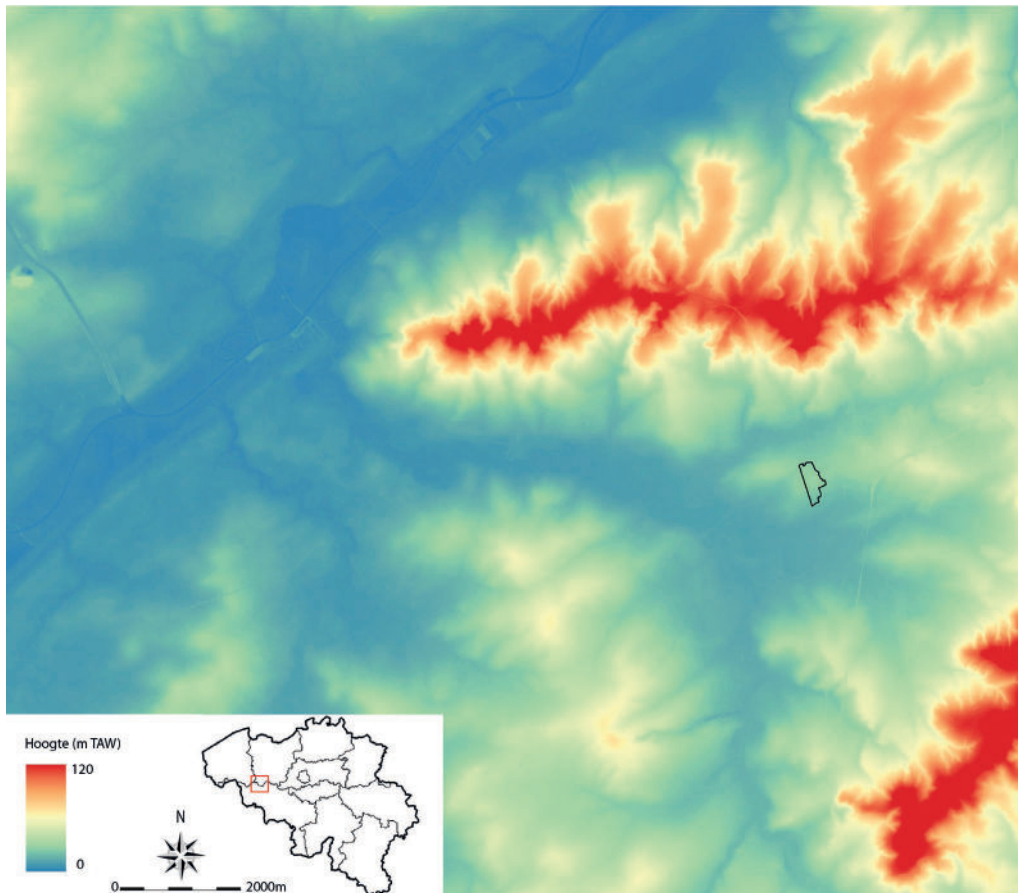
4000 JAAR WONEN IN EEN DYNAMISCH LANDSCHAP

Inleiding

Vóór de aanleg van het industrieterrein Ronse Pont West voerde de Archeologische Dienst van SOLVA een onderzoek uit op het ca. 17 ha grote terrein. Nadat het archeologisch potentieel van de site met behulp van proefsleuven was vastgesteld, is er ongeveer 7,2 ha van het terrein opgegraven.

Het projectgebied is gelegen op een opduiking tussen twee beekvalleien (Molenbeek in het noorden, Sint-Martensbeek in het zuiden) die aflopen naar de Schelde. Het terrein wordt verder omringd door getuigenheuvels van de Vlaamse Ardennen (Kluisberg, Hotond, Muziekberg) en het Pays des Collines (La Croisette/Saint-Sauveur). Deze heuvels zorgen voor een komvorm in het landschap waarbinnen de lokale opduikingen in verschillende periodes een belangrijke rol hebben gespeeld. Vanop deze plek had men namelijk een uitstekend zicht over de beekvalleien.

Hoogtemodel van de streek rond het opgravingsterrein. Ronse Pont West is in het zwart omlijnd.

Prehistorie: vondsten uit de ijstijden

De oudste vondsten gaan terug tot het Midden-Paleolithicum de midden-steentijd, ca. 250.000-40.000 jaar geleden. Er zijn op het onderzoeksterrein drie artefacten gevonden die gemaakt zijn door een vroegere mensensoort: de *Homo Neanderthalensis* ('de neanderthalers'). De drie artefacten zijn 'losse vondsten', d.w.z. dat deze niet meer lagen waar ze zijn achtergelaten.

Het opgraven van steentijdvindplaatsen vereist een specifieke techniek waarbij de bodem in vakjes van 50 x 50 cm wordt opgedeeld. Op die manier kan de precieze vindplaats van elk artefact geregistreerd worden.

Helemaal in het noorden van het onderzoeksterrein zaten talrijke silexfragmenten in enkele boomvallen. Boomvallen ontstaan wanneer een boom omver valt en zo met zijn wortelgestel een deel van de bodem omwoelt. Gespecialiseerd onderzoek heeft aangetoond dat op deze plaats jagers-verzamelaars werktuigen hebben gemaakt uit vuursteen. Ze deden dit aan het einde van de ijstijden (tussen 16.000-10.000 jaar geleden). De werktuigen zelf namen ze mee om te jagen, het afval lieten ze liggen. Dit werd door de archeologen ingezameld en kon zelfs opnieuw in elkaar gepast worden. Door de silex terug in elkaar te puzzelen ('refitting'), konden specialisten van de Universiteit Gent zelfs nagaan hoe de jager-verzamelaars hun werktuigen maakten!

Op de voorgrond een deel van de proefsleuven tijdens het vooronderzoek. Op de achtergrond ligt de Scheldevallei. © B. Stichelbaut, UGent.

©H. Vandendriessche (UGent).

Een neanderthaler speerpunt

Het afgebeelde artefact is een typisch werktuig van de *Homo Neanderthalensis*. Het is een bladspits die werd gebruikt bij de jacht op groot wild zoals mammoet en wolharige neushoorn. Het artefact is tussen 115.000 en 40.000 jaar oud. Hoewel de vondsten niet *in situ* liggen (d.w.z. op de plek waar men ze destijds heeft achtergelaten), vormt deze vondst een belangrijk bewijs voor de aanwezigheid van neanderthaler groepen in de lager gelegen gebieden van de Vlaamse Ardennen.

De *Homo Neanderthalensis*: een verre neef

In tegenstelling tot wat lang gedacht werd, stamt de moderne mens (*Homo Sapiens*) niet rechtstreeks af van de neanderthalers. Onderzoek heeft aangetoond dat de beide mensensoorten zich in Afrika uit een gemeenschappelijke voorouder hebben ontwikkeld, maar nadien een eigen evolutie hebben gekend. De neanderthalers hebben zich door hun robuuste lichaamsbouw goed aangepast aan het leven in de ijstijden. De moderne mens is pas veel later vanuit Afrika naar Europa gemigreerd, waardoor ze deze lichamelijke aanpassingen niet hebben ondergaan. Waarschijnlijk hebben de neanderthalers en de *Homo Sapiens* gedurende enkele duizenden jaren zelfs naast elkaar gewoond. Recent DNA-onderzoek heeft zelfs uitgewezen dat er vermenging moet zijn gebeurd tussen de beide mensensoorten, want er blijkt tot 2,5 % Neanderthaler-DNA in de moderne genenpoel te zitten. Waarom de neanderthalers zo'n 40.000 jaar geleden zijn uitgestorven, blijft voorlopig een raadsel.

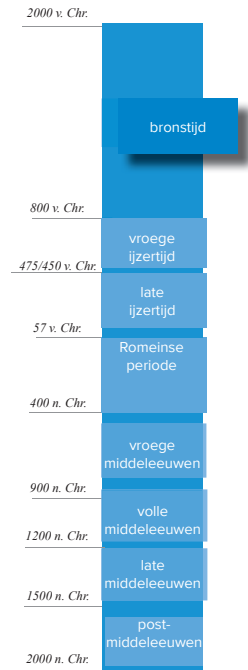
Evocatie van twee jagers in het Neanderthalemuseum in Mettann (Duitsland) © UNiesert/Frank Vincentz (<http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html>).

Midden-bronstijd: de eerste bewoningssporen

Het duurt tot de midden-bronstijd A (1800–1500 v. Chr.) vooraleer we echte bewoningssporen terugvinden te Ronse Pont West. Door middel van radiokoolstofdatering weten we dat er tussen 1660-1530 v. Chr. een eenvoudig houten woonhuis en een klein bijgebouw zijn gebouwd.

Op korte afstand van de gebouwtjes werd een grafmonument opgericht, dat bestond uit een cirkelvormig uitgegraven greppel met een diameter van ongeveer 11,5 m. De uitgegraven grond werd gebruikt om een kleine heuvel te vormen aan de binnenkant van de greppel. Daarom wordt dit type begraving een “grafheuvel” genoemd.

Deze begravingvorm ontstaat aan het einde van het neolithicum (3000-2000 v. Chr.) en kent een hoogtepunt in de midden-bronstijd. Het graf zelf is niet bewaard gebleven. Dergelijke monumenten worden frequent aangetroffen bij opgravingen in de ruime regio. In zeldzame gevallen zijn dergelijke grafheuvels nog zichtbaar, op plaatsen die voor landbouw moeilijker bereikbaar waren, zoals bijvoorbeeld in het Muziekbos te Ronse.

Zicht op de grafcirkel. De kringgreppel wordt oversneden door enkele middeleeuwse grachten.

De dassenbrucht na het afgraven. Op de voorgrond is één van de grote kamers zichtbaar. Deze wordt door een gangenstelsel aan andere kamers gelinkt.

Grafheuvel in de bronstijd, woonplaats van een das in de ijzertijd

Enkele tientallen meter ten noorden van de grafheuvel uit de midden-bronstijd, is een opmerkelijke structuur teruggevonden. De archeologen troffen er een wirwar van gangen aan die verschillende grotere “kamers” met elkaar verbonden. Het spoor strekte zich uit over een oppervlakte van meer dan 400 m². Dit kon geïdentificeerd worden als de restant van een dassenbrucht. Deze vondst kan een belangrijke indicatie zijn dat er op deze plek in de bronstijd nog meer grafheuvels waren opgericht. Van dassen is namelijk geweten dat ze hun burchten bij voorkeur ingraven in verhevenheden in het landschap, zoals in hellingen, heuveltjes, de zijkant van holle wegen,.... Echter zijn de oude verhevenheden door het eeuwen lang ploegen, niet meer zichtbaar in het huidige landschap. En aangezien grafheuvels ook opgebouwd kunnen zijn uit graszoden, zonder greppel eromheen, kan een dassenbrucht dus nog de enige aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van een oude grafheuvel op die plek.

Hoe weten archeologen hoe oud iets is?

Het dateren van de sporen van menselijke activiteit is een essentieel onderdeel van het archeologisch onderzoek. Hiervoor gebruiken archeologen een brede waaier aan technieken toegepast op verschillende materialen. In eerste instantie gaan archeologen kijken welke gebruiksvoorwerpen de mensen hebben achtergelaten op de site. Aardewerk vormt hierbij de belangrijkste vondstcategorie, omdat het vaak uitstekend bewaart in de bodem, het op de meeste sites aanwezig is én het sterk veranderde doorheen de tijd.

Als er geen gebruiksvoorwerpen te vinden zijn die kunnen dienen voor een ouderdomsbepaling, doen archeologen beroep op natuurwetenschappelijke methodes. Deze methodes gaan door middel van chemische of biologische analysetechnieken een datering geven van het materiaal. De bekendste en meest gebruikte methode is de radiokoolstofdatering (14C). Bij deze techniek meet men de overgebleven hoeveelheid natuurlijke radioactiviteit van een specifiek koolstofisotoop (14C) in vergelijking met stabiele koolstofisotopen (12C en 13C). Elk levend organisme neemt tijdens de levensduur een bepaalde hoeveelheid van de radioactieve en stabiele isotopen op. Wanneer het organisme afsterft, begint het radioactieve isotoop 14C te vervallen. Men weet dat er na 5736 jaar slechts de helft van de oorspronkelijke hoeveelheid radioactieve koolstof in het organisme aanwezig is. Door het percentage radioactieve koolstof te gaan bepalen, kan men dus achterhalen hoeveel jaren er reeds zijn verstreken sinds het organisme is afgestorven.

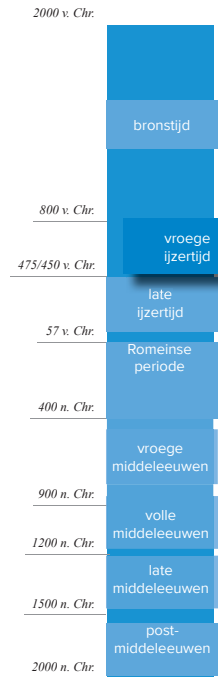
Toestel voor radiokoolstofdatering in het laboratorium in Brussel. ©KIK/IRPA

De vroege - ijzertijd (800 – 475/450 v. Chr.): verspreide huizen

Na een onderbreking van zo'n 800 jaar worden de terreinen in de vroege ijzertijd (800 – 475/450 v. Chr.) opnieuw bewoond. Op verschillende plaatsen in het onderzoeksgebied hebben mensen houten gebouwen opgericht om in te wonen en om graan of voedsel in op te slaan ('spiekers'). De bijgebouwen lagen meestal vlak naast de hoofdgebouwen met dezelfde west-oost oriëntatie.

De gebouwen werden geconstrueerd met palen die werden ingegraven in de bodem. Tussen de wandpalen werden vervolgens houten wanden of wanden in vlechtwerk geplaatst die werden bestreken met leem of klei. Op de plaats waar de houten palen zijn ingegraven, ziet de grond er anders uit dan de rest van de bodem. Door deze verkleuringen te documenteren, kunnen de archeologen de huisplattegronden reconstrueren.

De plek zal waarschijnlijk niet heel lang bewoond zijn geweest. Er zijn immers geen kuilen met afval of graven teruggevonden. Die aan deze bewoningsfase kunnen worden gekoppeld.

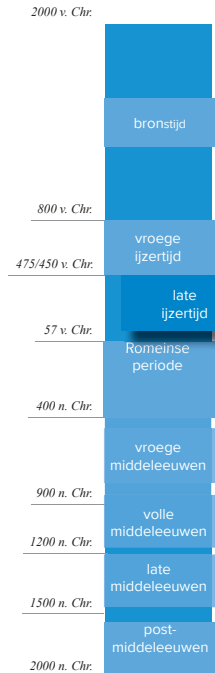
Zicht op de korte zijde van twee gebouwen uit de vroege ijzertijd. De blauwe cilinders op de foto staan op de plaats waar 2800 jaar geleden de houten palen van het gebouw stonden. De linkse twee rijen vormen een apart gebouw, net als de rechtse twee rijen.

De late ijzertijd: inrichting van het landschap (475/450 v. Chr. – 50 n. Chr.)

Aan het einde van de late ijzertijd en het begin van de Romeinse periode gingen de mensen het landschap onderverdelen in afgebakende erven. Deze erven gingen ze vervolgens met één of meerdere greppels afbakenen. Sommige van deze erven zijn duizenden vierkante meter groot! De organisatie van deze erven illustreren de steeds verdere opdeling en inrichting van het toenmalige landschap. Rond deze erven liggen relictten die een goed beeld geven van het wel en wee in de late ijzertijd.

Leven en sterven in de late ijzertijd

Tijdens de late ijzertijd ging men op verschillende manieren om met de overledenen. Voor velen werd een grafmonument opgericht dat werd omgeven door een vierkante greppel. Dit gebeurde ook in Ronse Pont West, waar een vierkant van zo'n 100 m² werd afgebakend. Net buiten de greppel zijn gecremeerde menselijke skeletresten teruggevonden die hoogst waarschijnlijk te linken zijn aan dit monument. De overledenen werden tijdens de late ijzertijd gecremeerd op een brandstapel, waarna de verbrande botresten werden uitgezocht. Het bot belandde in een pot of een organische container en werd nadien in een grafkuil geplaatst. De dode kreeg vaak verschillende grafgiften mee in het graf, zoals aardewerk, mantelspelden of andere gebruiksvoorwerpen. In twee graven is een ijzeren scheermesje aangetroffen.

Vierkant grafmonument uit de late ijzertijd.

De restanten van een smidse

Aan de noordelijke rand van de nederzetting uit de late ijzertijd, lagen verschillende ronde kuilen, gevuld met houtskool. De archeologen merkten meteen een grote hoeveelheid metaalslakken en metaalfragmentjes op. Metaalslakken ontstaan wanneer een smid een stuk metaal opwarmde in zijn smeedhaard. De onzuiverheden die uit het hete metaal vloeiden, stolden op de bodem van de haard tot een soort kommetje. Er zijn tientallen van deze komvormige metaalslakken gevonden in de kuilen. Naast de slakken trekken vooral de kleine metalen deeltjes de aandacht: de hamerslag. Telkens wanneer de smid met zijn hamer op het hete metaal sloeg, sprongen er metaaldeeltjes weg die rond het aambeeld bleven liggen. De studie van de slakken en hamerslag wees uit dat de smid kleine voorwerpen maakte, waarschijnlijk bestemd voor gebruik op de nederzetting.

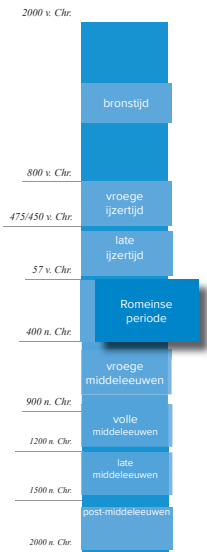
Reconstructietekening van de smidse waarbij zoveel mogelijk gegevens uit de opgraving gebundeld zijn met informatie van andere onderzoeken. De kuilen met smidseafval die tijdens de opgraving zijn gevonden, dienden niet als haard, maar werden waarschijnlijk gebruikt door de smid om in te staan. Op die manier had de smid meer controle over zijn werk. De smeedhaard ligt op het loopniveau, en kon aangewakkerd worden met een blaasbalg. Op de voorgrond liggen enkele kleine voorwerpen die door de smid zijn vervaardigd. Dichterbij de smid liggen verschillende halffabricaten waarvan hij gestart is. ©Yannick De Smet (www.de-smet.me).

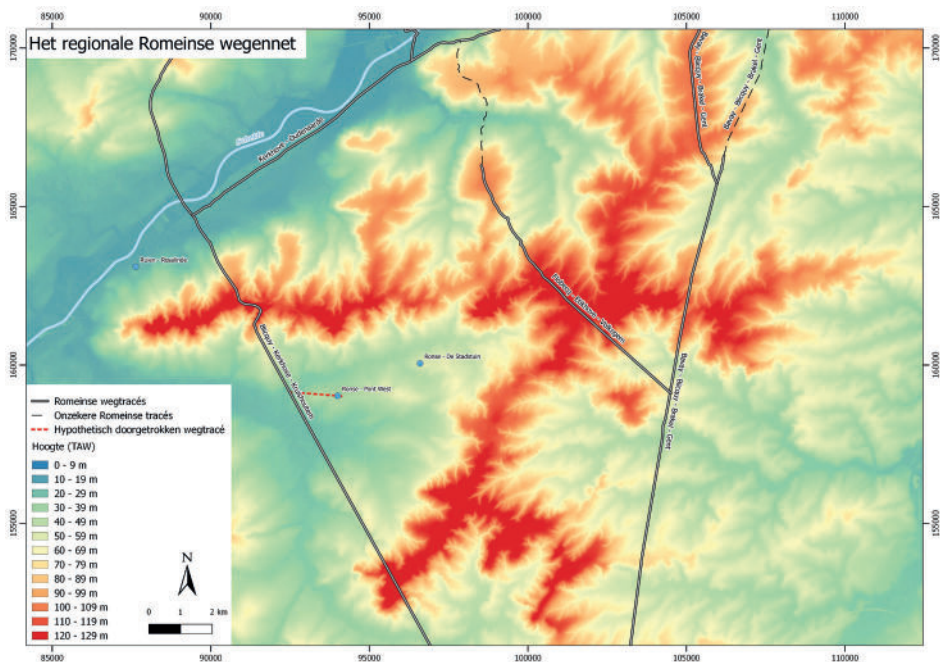
Evocatie van Romeins graf uit het zuidelijke grafveldje. © Dirk Wollaert.

De Romeinse periode: over wegen en grafvelden (50 – 150 n. Chr.)

In de loop van de 1ste eeuw ontwikkelt er zich in de buurt van het onderzoeksterrein een Romeinse nederzetting. Op het terrein zelf zijn weinig nederzettingssporen teruggevonden, maar er zijn wel verschillende aanwijzingen voor een uitgebouwde nederzetting in de onmiddellijke omgeving. Zo loopt er een Romeinse veldweg over het onderzoeksterrein, recht naar de gekende Romeinse hierbaan Blicquy-Kerkhove-Kruishoutem. Deze veldweg bestaat uit twee parallelle greppels die met een tussenafstand van ongeveer 8 meter over een afstand van meer dan 250 meter kon worden gevolgd. Waarschijnlijk ontsloot deze veldweg de kleine nederzetting in de buurt met een groter handelsnetwerk. Zo'n 400 meter ten zuiden lag nog een tweede Romeins veldweg die ook in de richting van de interregionale weg loopt.

Hoogtemodel met sites opgegraven door SOLVA en de gekende Romeinse wegen.

Romeinse begraving: een hele waaier aan gebruiken en rituelen

Op de site zijn verschillende Romeinse graven aangetroffen. Deze graven lagen gegroepeerd in twee grafveldjes of verspreid op de site. Er zijn drie types te onderscheiden: urnengraven, brandrestengraven en kuilen met aardewerk.

De urnengraven komen enkel voor op het noordelijke grafveldje. Bij dit type werd een deel van het gecremeerd bot van de overledene bijgezet in een urne die samen met de grafgiften in de grafkuil werd geplaatst. Het grafveldje wordt omringd door een greppel, die de wereld van de doden moest scheiden van de wereld van de levenden. Dit grafveldje dateert uit de eerste helft van de 1ste eeuw n. Chr.

Het zuidelijke grafveldje omvat tien graven die langsheen de zuidelijke veldweg op één rij zijn aangelegd. Hoewel de graven qua uitzicht en grafgiften overeenkomen met grafvelden uit de regio, is het meest opvallende in dit grafveld het ontbreken van menselijke botresten! Dit grafveldje dateert uit de tweede helft van de 1ste eeuw tot het begin van de 2de eeuw n. Chr. Los van deze grafveldjes lagen er twee brandrestengraven op de site. Deze bevatten een deel van de crematieresten van de overledene en resten van de brandstapel.

Een graf uit het zuidelijke grafveldje tijdens de opgraving.

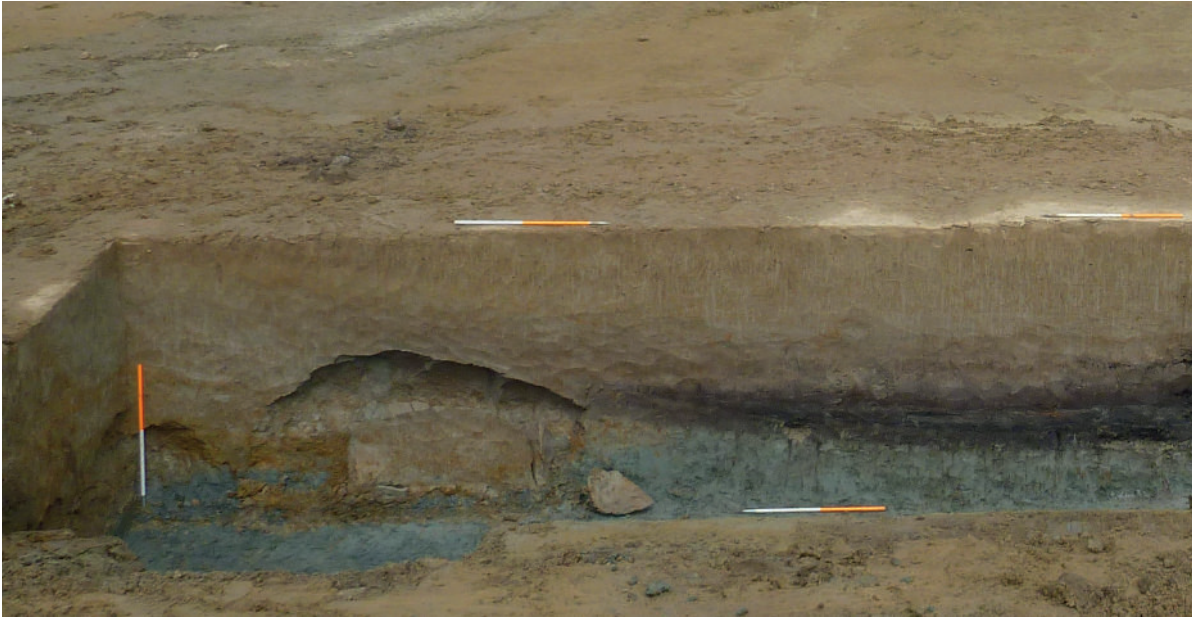
detail van een intacte kom en beker met deksel uit het zuidelijke grafveldje.

Opgraving van een Romeins crematiograf.

Een Romeins graf

De foto op de vorige pagina van de brochure toont hoe één van de graven er kan hebben uitgezien. De vierkante kuil bevatte verschillende voorwerpen: een beker en een kom met deksel, een kookkom en twee borden. Onder de borden lag een vergaan zakje in textiel of leer met bronzen mantelspelden en kleine voorwerpen in verbrande leem. De vergankelijke objecten op de foto zoals de mand met brood en het fruit zijn niet teruggevonden in de kuil, maar op basis van de positie van het aardewerk in het graf, is er zeker voedsel meegegeven. Het aardewerk stond immers dicht op elkaar gestapeld terwijl in de rest van de grafkuil niets gevonden werd. Op één van de borden lag een groot fragment verbrand dierlijk bot. Misschien had de overledene wel een Menapische ham meegekregen?

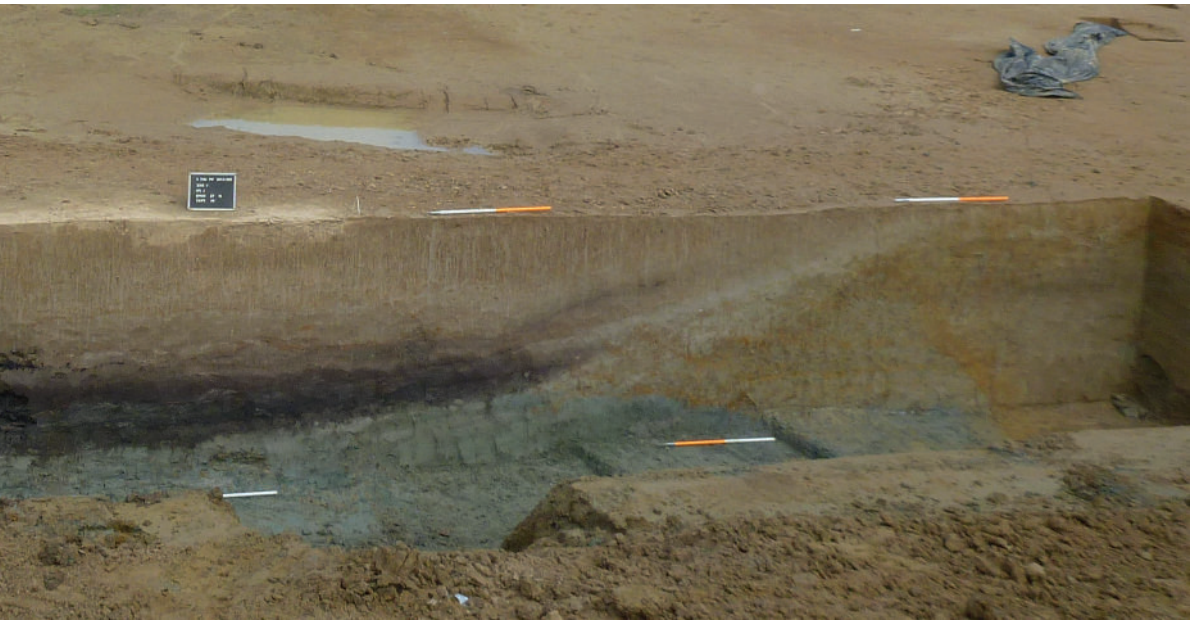
Boven: de Romeinse kleiwinningskuil. De oranje-witte jalon is 1 meter lang. Dit geeft een goed beeld over de omvang van de kuil.

Een Romeinse klei-winningskuil: schatkamer aan gegevens

Op het terrein zijn in de Romeinse periode verschillende grote, langwerpige kuilen uitgegraven. Deze kuilen zijn soms meer dan 3,5 meter onder het toenmalige loopvlak uitgegraven! Men zocht in deze kuilen naar een specifieke bodemsoort: klei. Door de schaal waarop de uitgravingen zijn gebeurd, vermoeden we een artisanale activiteit, zoals pottenbakken of het vervaardigen van dakpannen. Van deze activiteiten zijn er echter geen sporen teruggevonden, waardoor het voorlopig gissen blijft naar de ware toedracht van deze grootschalige graafwerken.

De afgebeelde kuil heeft een lange opvullingsgeschiedenis gekend. De datering van het aardewerk in combinatie met een radiokoolstofdatering toont dat de kuil aan het begin van de 2de eeuw is uitgegraven. Na het weghalen van de klei, is de kuil ongeveer 1000 jaar blijven open liggen. Tijdens deze lange periode bleef de kuil steeds een natte plaats in het landschap en vormde hierdoor als het ware een “val” voor organisch materiaal. Alles wat in de kuil terecht kwam, lag onder het grondwaterniveau, wat tot een uitstekende bewaring van het organisch materiaal heeft geleid.

Door het organisch materiaal en de zaden en vruchten in detail te analyseren, is het mogelijk gebleken om een aaneengesloten reconstructie te maken van het landschap op deze plaats van de 2de eeuw tot het begin van de volle middeleeuwen.

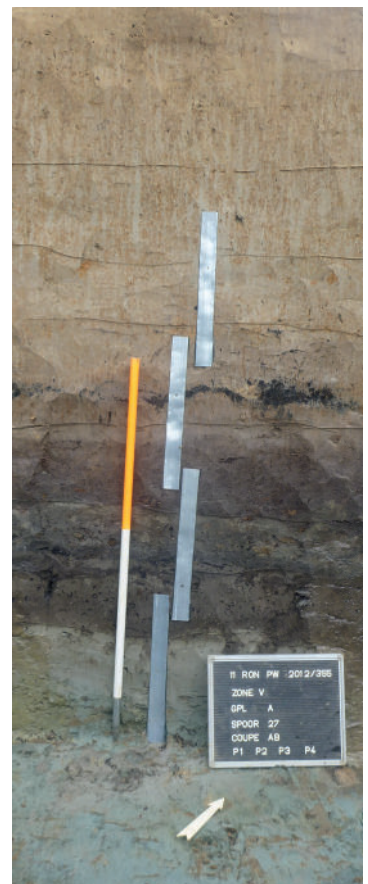
Rechts: detail van de staalname voor vegetatiereconstructie. Met behulp van metalen profielen wordt een deel van de kuil weggenomen. Dit kan later in het labo worden onderzocht in dezelfde sequentie als het in de kuil is aangetroffen.

De analyse van de zaden, vruchten en vooral boompollen toonde dat het landschap in de Romeinse periode een open grasland was, waar enkele bomen stonden.

In de loop van de laat-Romeinse periode en het begin van de vroege middeleeuwen kwam er een regeneratie van het bos. Eerder dan een volledig gesloten bos, was het een bos met sporadische open plekken gras.

Aan het einde van de vroege middeleeuwen (660 - 870 n. Chr.) zien we een toenemende menselijke activiteit in de bosrijke omgeving. In de laatste fase van de opvullingssequentie (tussen 770/980 – 1325 n. Chr.) was er een open agrarisch landschap, waarbij er naast grasland ook cultuurland voor graan lag.

De kuil is tussen het einde van de 12de en het begin van de 14de eeuw definitief opgevuld.

Eerste helft van de 10de eeuw: pioniers in een bosrijk landschap

In de eerste helft van de 10de eeuw verschijnt er opnieuw bewoning op de site. In het noorden van het terrein gaat men een groot driebeukig gebouw aanleggen, waarrond een grote, cirkelvormige gracht wordt uitgegraven. Van het gebouw zijn enkel de grondsporen van de houten palen bewaard gebleven.

2000 v. Chr.

bronstijd

800 v. Chr.

vroege
ijzertijd

475/450 v. Chr.

late
ijzertijd

57 v. Chr.

Romeinse
periode

400 n. Chr.

vroege
middeleeuwen

900 n. Chr.

volle
middeleeuwen

1200 n. Chr.

late
middeleeuwen

1500 n. Chr.

post-
middeleeuwen

2000 n. Chr.

Een deel van het middeleeuwse erf. De erfgracht is weergegeven in oranje, de paalsporen van het gebouw zijn geel gekleurd.

Het gebouw is een typevoorbeeld van het middeleeuwse huis aan het begin van de volle middeleeuwen. Ook in Ronse “De Stadstuin” zijn dergelijke huizen opgegraven.

Centraal op het onderzoeksterrein zijn er opnieuw verschillende grote kuilen gegraven voor het winnen van klei. Deze kuilen liggen in dezelfde zone als de Romeinse kuilen, waaruit blijkt dat de relictten van Romeinse ontginning zeker nog zichtbaar moeten zijn geweest in het landschap.

Aan de rand van deze kuilenzone zijn verschillende paalsporen van kleine gebouwtjes teruggevonden. Deze worden omgeven door kuilen waarin de middeleeuwse bewoners hun afval dumpten.

Terreinopname van het archeologisch onderzoek in de zone van de kleiwinningskuilen. Op de voorgrond is een smalle langwerpige kuil te zien, die sterk contrasteert met de groene klei.

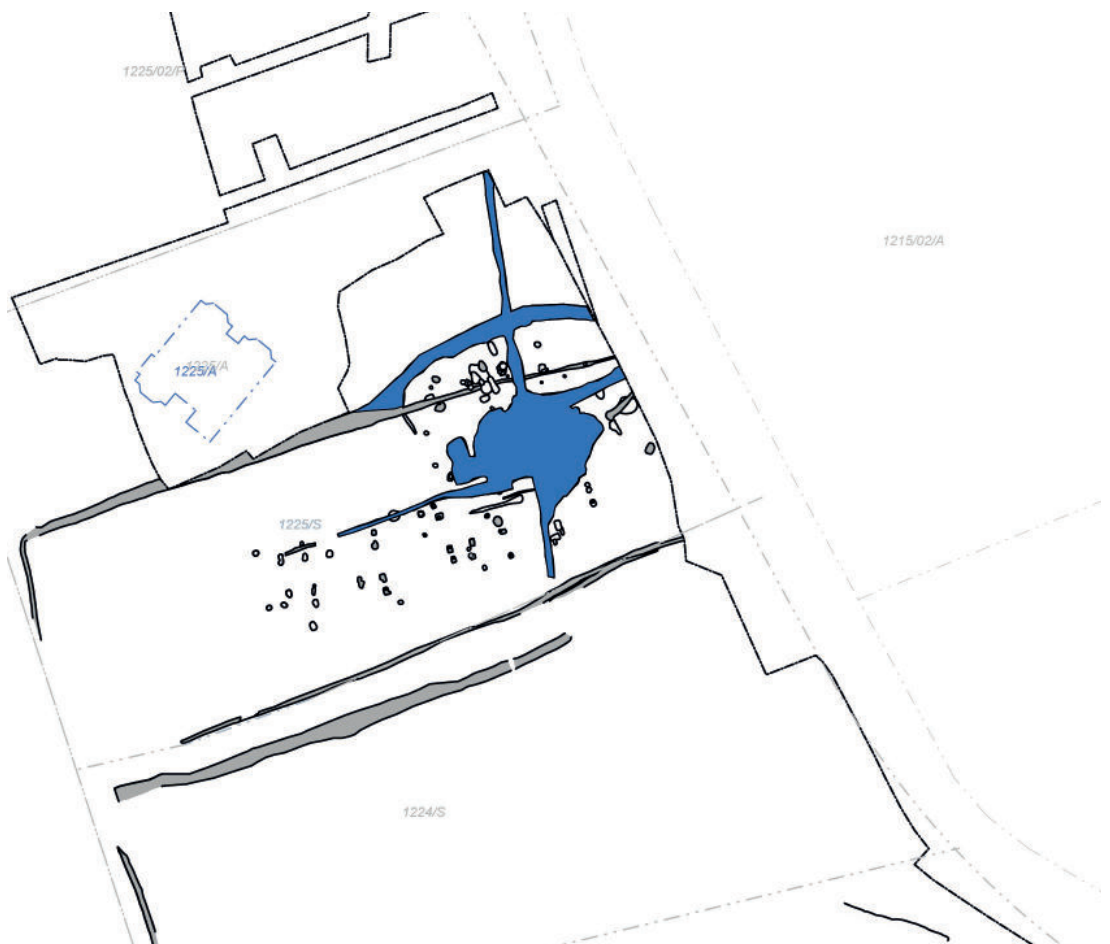

Naast twee van de kleiwinningskuilen zijn twee grote paalsporen uitgegraven in de klei. Deze dienden naar alle waarschijnlijkheid om een hijsstelsel op te stellen zodat men gemakkelijk klei of water uit de kuilen kon tillen. Op de foto is een hedendaags voorbeeld uit Beriu (Roemenië) te zien. © Sadi Maréchal.

Eerste helft van de 12de eeuw: inrichting van een gekoloniseerd landschap

In de eerste helft van de 12de eeuw wordt er opnieuw een gebouw met een (rechthoekig) erf aangelegd op de site. Uit de oversnijdingen en de positie van de sporen blijkt dat dit erf minstens twee gebruiksfases heeft gekend.

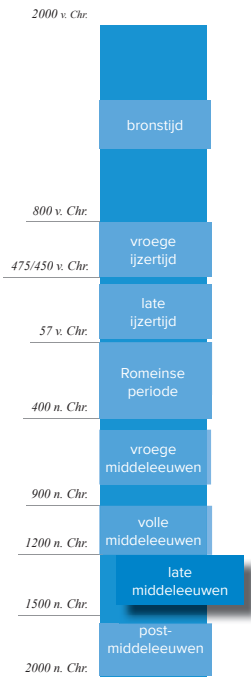
De eerste fase bestaat uit een gebouwplattegrond met een rechthoekige omgrachting. In de tweede fase is er een grote ovalen, ondiepe structuur (poel) en een gebogen gracht toegevoegd. Het aanwezige aardewerk toont aan dat er tussen deze twee fases slechts een korte periode van een aantal jaar heeft gezeten.

Plan van het 12de-eeuwse erf: de oudste fase is weergegeven in het grijs, de jongste fase in het blauw. De stippellijnen tonen het huidige kadasterplan en de huidige weg.

Overzichtsfoto van de 12de-eeuwse poel.

De positie van het erf wijst op een belangrijke verschuiving in het landgebruik aan het begin van de 12de eeuw. Het bevindt zich immers niet langer in het midden van de huidige kouter, maar wel aan de rand ervan. Bovendien is dit 12de-eeuwse perceel duidelijk georiënteerd op de Oude Pontstraat. De 12de-eeuwse perceelsgreppels lopen trouwens nog perfect gelijk met het huidige kadaster!

Waarschijnlijk is men in deze periode gestart met het ontginnen van de gehele kouter. Dit is het gebied dat nu wordt afgebakend door de Doorniksesteenweg, de Malaise, de Pontstraat en de Oude Pontstraat. Het binnengebied werd vervolgens enkel nog gebruikt voor landbouw en veeteelt, wat archeologisch gezien geen sporen heeft nagelaten.

Het lijkt er dus sterk op dat het huidige landschap reeds in de loop van de 12de eeuw zijn huidige inrichting heeft gekregen.

De lange 13de eeuw (1175-1325): bestendiging van het landschap

Van het einde van de 12de tot het begin van de 14de eeuw volgt de inrichting van het landschap de lijnen die aan het begin van de 12de eeuw zijn uitgezet. De bewoning situeert zich voortaan langsheen de Oude Pontstraat en de Pontstraat.

Wat meteen opvalt aan het grondplan van de site, is dat er wel kuilen en greppels met veel aardewerk zijn teruggevonden, maar geen sporen van gebouwen. Nochtans wijzen de sporen en de vele vondsten erop dat er wel degelijk bewoning in de onmiddellijke omgeving moet zijn geweest. Waarschijnlijk is deze “archeologische onzichtbaarheid” het gevolg van een verandering in de bouwtraditie.

Van de metaaltijden tot de volle middeleeuwen maakte men gebruik van ingeheide of ingegraven wandpalen die als verkleuring zichtbaar zijn in de bodem. Waarschijnlijk is men tijdens de late middeleeuwen overgeschakeld naar het gebruik van houten liggers of bakstenen poeren (bakstenen sokkeltjes). Hierdoor verhinderde men dat het hout van de wanden in contact kwam met de vochtige bodem. Dit droeg in aanzienlijke mate bij tot een langere levensduur van de gebouwen, omdat men op die manier houtrot gedeeltelijk kon voorkomen.

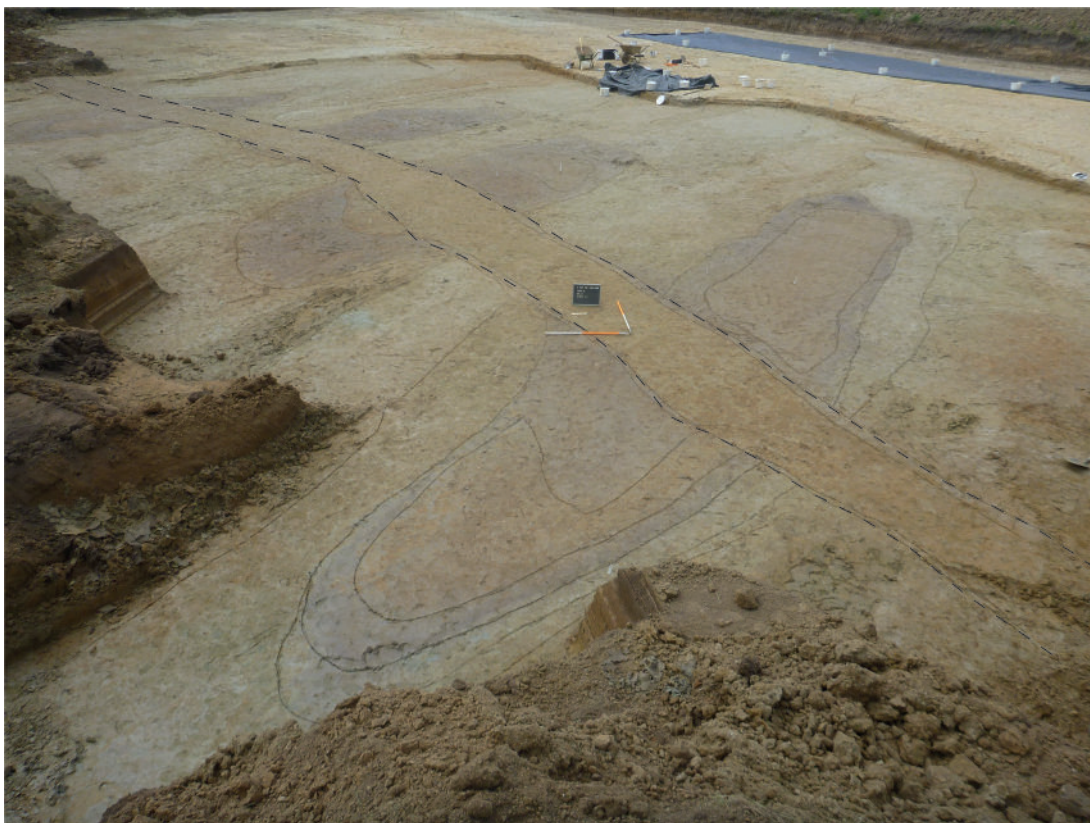
Voorbeeld van een huis dat gebouwd is op liggers (Provinciaal Domein Bokrijk). Deze bouwwijze laat archeologisch gezien geen sporen na in de bodem. ©Arne De Graeve.

Voorbeeld van een gebouw op poeren (Provinciaal Domein Bokrijk). Ook deze vorm van bouwen heeft slechts een beperkte impact op de bodem. Hierdoor is het zeer moeilijk om zulke gebouwen archeologisch te traceren. ©Arne De Graeve

Midden van de 15de tot midden van de 16de eeuw: verdere opdeling van het kouterlandschap

Tussen het midden van de 15de en het midden van de 16de eeuw komt er een intensieve opdeling van het kouterlandschap. Er verschijnen talrijke grote perceelsgrachten die over honderden meters werden uitgegraven. Er zijn verschillende aanwijzingen dat men steeds meer ging ingrijpen in het landschap om het zo efficiënt mogelijk te kunnen exploiteren.

Deze foto toont verschillende oudere kleiwinningskuilen die doorsneden worden door een gracht die instond voor de ontwatering van het terrein.

De zone waar de extractiekuilen zijn gegraven, is lange tijd een lagergelegen, natte plaats gebleven, maar aan het einde van de 15de- of het begin van de 16de eeuw heeft men met een grote gracht geprobeerd om de zone te ontwateren. In een latere fase werd de gracht gedempt en de gehele zone opgehoogd.

De bewoning situeert zich op dat moment op dezelfde plaats als in de 13de eeuw. Ondanks de vele sporen en talrijke artefacten, zijn er ook in deze periode geen gebouwplattegronden te herkennen. Men bouwde immers verder op de bouwtradities die in de late middeleeuwen hun aanvang hadden genomen.

Een laatmiddeleeuwse stal

Vlak naast de huidige Oude Pontstraat kwam een opvallende structuur aan het licht. De structuur was ongeveer 15 meter lang en 6 meter breed en had een ondiep komvormig profiel. Aan de zuidzijde stond een rij palen met een tussenafstand van ongeveer 80 cm. Het spoor kon geïdentificeerd worden als een stal. De komvorm ontstond wellicht doordat men geregeld de mest en het stro uitschepte om als bemesting te gebruiken op de akkers.

Detailopname van de stal. De blauwgrijze halfronde afdrukken zijn de hoefafdrukken van een paard.

Lengtedoorsnede op de laat-middeleeuwse stal.

Na het gebruik als stal is de uitgraving opgevuld met nederzettingsafval. De honderden scherven die hier door de archeologen werden gevonden, toonden aan dat de stal ergens tussen 1500-1525 is dichtgegooid. Het aardewerk bestaat uit gebruikswaar zoals kannen, kruiken, teilen en roompotten. Ook meer decoratieve vormen zoals bloempotten kwamen voor.

Enkele vormen uit de opvullingslaag van de stal. V.l.n.r. teil, kan afkomstig uit het Rijnland, bloempot. © Dirk Wollaert

Colofon

Archeologiebrochure 10

Deze uitgave kwam tot stand naar aanleiding van de archeologische opgravingen te Ronse Pont West. Het onderzoek is uitgevoerd door SOLVA tussen 2011-2014 in het kader van de realisatie van het industrieterrein Ronse Pont West, in opdracht van de stad Ronse.

Tekst: Archeologische dienst SOLVA

Meer lezen:

CLEMENT C. VERBRUGGE A. DE GRAEVE A., DU RANG E. & CHERRETTÉ B. De eerste reultaten van het archeologisch onderzoek te Ronse - Pont West. *Archaeologia Mediaevalis* 36, 43-45.

DE GRAEVE A., DU RANG E., VAN HECKE C., VERBRUGGE A. & CHERRETTÉ B., 2014. Een kringgreppel en dassenburchten te Ronse Pont-West (prov. O.-VL., België). *LUNULA. Archaeologia protohistorica*, XXII, 37-40.

DE GRAEVE A., CHERRETTÉ B., PEDE R. & VERBRUGGE A., 2018. Gebouwplattegronden uit de midden-bronstijd uit het zuiden van Oost-Vlaanderen (België). *LUNULA. Archaeologia Protohistorica*, XXVI, 53-63.

DE GRAEVE A. 2018. Twee urnengrafveldjes en brandrestengraven uit de 1ste eeuw te Ronse Pont West (prov. Oost-Vlaanderen, BE), *Signa*. (in druk).

DE GRAEVE A. & WINDEY S. 2018. Tracing the small parts: the remains of a late Iron Age Ironworking site at Ronse Pont West (prov. East Flanders, Belgium). *LUNULA. Archaeologia protohistorica*, XXVI, 167 - 172.

PEDE R., CLEMENT C., DE CLEER S., GUILLAUME V. & CHERRETTÉ, B. 2015. Ronse De Stadstuin. Archeologisch onderzoek, *SOLVA Archeologie-rapport 20*.

PEDE R., DE GRAEVE A., CHERRETTÉ B. 2016. Een funeraire erfenis uit de bronstijd. Recent archeologisch onderzoek te Ronse. *Annalen van de geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement van Inda*, LXV, 109-155.

VANDENDRIESSCHE H., VERBRUGGE A., DE GRAEVE A. CHERRETTÉ B. & CROMBÉ PH. 2016. De midden- en finaal-paleolithische vondsten van Ronse) Pont West (Oost-Vlaanderen, BE). *Notae Praehistoricae* 36, 91-102.

Download de SOLVA-Archeologierapporten en artikels via <http://www.so-lva.be>
Volg ons op facebook: <https://www.facebook.com/SolvaDienstArcheologie/>

D/2018/12.857/11

Coverfoto: © Yannick De Smet (www.de-smet.me)
Alle illustraties © SOLVA, tenzij anders vermeld

Contactadres:
Intergemeentelijk samenwerkingsverband SOLVA
Gentsesteenweg 1B
9520 Sint-Lievens-Houtem
archeologie@so-lva.be